

MARIA FILIPIAK

PAPIEŻE
 JAN PAWEŁ II, BENEDYKT XVI
 I FRANCISZEK
 WOBEC CIERPIENIA CIAŁA, PSYCHIKI I DUCHA
 Bibliografia wypowiedzi z lat 1978-2015

Wykaz skrótów

IGP – *Insegnamenti di Giovanni Paolo II* [Città del Vaticano]

I (1978) ss. 477	XIV (1991) t. 1, ss. 1983
II (1979) [t. 1], ss. 1729	XIV (1991) t. 2, ss. 1619
II (1979) t. 2, ss. 157	XV (1992) t. 1, ss. 2147
III (1980) t. 1, ss. 1983	XV (1992) t. 2, ss. 1119
III (1980) t. 2, ss. 1869	XVI (1993) t. 1, ss. 1855
IV (1981) t. 1, ss. 1292	XVI (1993) t. 2, ss. 1725
IV (1981) t. 2, ss. 1313	XVII (1994) t. 1, ss. 1367
V (1982) t. 1, ss. 1376	XVII (1994) t. 2, ss. 1281
V (1982) t. 2, ss. 2497	XVIII (1995) t. 1, ss. 2054
V (1982) t. 3, ss. 1751	XVIII (1995) t. 2, ss. 1589
VI (1983) t. 1, ss. 1730	XIX (1996) t. 1, ss. 1798
VI (1983) t. 2, ss. 1496	XIX (1996) t. 2, ss. 1206
VII (1984) t. 1, ss. 2016	XX (1997) t. 1, ss. 1799
VII (1984) t. 2, ss. 1708	XX (1997) t. 2, ss. 1230
VIII (1985) t. 1, ss. 2081	XXI (1998) t. 1, ss. 1669
VIII (1985) t. 2, ss. 1683	XXI (1998) t. 2, ss. 1483
IX (1986) t. 1, ss. 2204	XXII (1999) t. 1, ss. 1660
IX (1986) t. 2, ss. 2242	XXII (1999) t. 2, ss. 1396
X (1987) t. 1, ss. 1482	XXIII (2000) t. 1, ss. 1415
X (1987) t. 2, ss. 2582	XXIII (2000) t. 2, ss. 1463
X (1987) t. 3, ss. 1812	XXIV (2001) t. 1, ss. 1607
XI (1988) t. 1, ss. 1073	XXIV (2001) t. 2, ss. 1376
XI (1988) t. 2, ss. 2625	XXV (2002) t. 2, ss. 1130
XI (1988) t. 3, ss. 1405	XXV (2002) t. 1, ss. 1290
XI (1988) t. 4, ss. 2317	XXVI (2003) t. 1, ss. 1298
XII (1989) t. 1, ss. 1945	XXVI (2003) t. 2, ss. 1205
XII (1989) t. 2, ss. 1783	XXVII (2004) t. 1, ss. 1063
XIII (1990) t. 1, ss. 1885	XXVII (2004) t. 2, ss. 933
XIII (1990) t. 2, ss. 1888	XXVIII (2005), ss. 333

- NP I – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, I (1978), Poznań-Warszawa 1987, ss. 220
 NP II, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, II (1979) t. 1, Poznań 1990, ss. 793
 NP II, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, II (1979) t. 2, Poznań 1992, ss. 753
 NP III, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, III (1980) t. 1, Poznań-Warszawa 1985, ss. 875
 NP III, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, III (1980) t. 2, Poznań-Warszawa 1986, ss. 924
 NP IV, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IV (1981) t. 1, Poznań 1989, ss. 611
 NP IV, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IV (1981) t. 2, Poznań 1989, ss. 572
 NP V, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, V (1982) t. 1, Poznań 1993, ss. 877
 NP V, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, V (1982) t. 2, Poznań 1996, ss. 1004
 NP VI, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VI (1983) t. 1, Poznań 1998, ss. 852
 NP VI, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VI (1983) t. 2, Poznań 1999, ss. 686
 NP VII, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VII (1984) t. 1, Poznań 2001, ss. 924
 NP VII, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VII (1984) t. 2, Poznań 2002, ss. 827
 NP VIII, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VIII (1985) t. 1, Poznań 2003, ss. 1076
 NP VIII, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VIII (1985) t. 2, Poznań 2004, ss. 856
 NP IX – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IX (1986) t. 1, Poznań 2005, ss. 999
- AP 2 – Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II, Città del Vaticano 1986, ss. 479
 AP 3 – Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II, Città del Vaticano 1989, ss. 395
 IB – *Insegnamenti di Benedetto XVI* [Città del Vaticano]

I (2005), ss. 1326

II (2006), t. 1, ss. 1008

II (2006), t. 2, ss. 1065

III (2007), t. 1, ss. 1405

III (2007), t. 2, ss. 1065

IV (2008), t. 1, ss. 1280

ORpol. – „L'Osservatore Romano” wydanie polskie 1980 –

IV (2008), t. 2, ss. 1099

V (2009), t. 1, ss. 1439

V (2009), t. 2, ss. 980

VI (2010), t. 1, ss. 1166

VI (2010), t. 2, ss. 1390

VII (2011), t. 1, ss. 1072

JAN PAWEŁ II

1979

1. *Godność i majestat człowieka cierpiącego* (Przemówienie do chorych, 11 II), NP II, 1, s. 152-154; toż: *Dignità e maesta dell'uomo che soffre*, IGP II, 1, s. 387-390.
2. *Zwycięstwo wiary i miłości nad nienawiścią* (Przemówienie w obozie koncentracyjnym, Oświęcim-Brzezinka, 7 VI), NP II, 1, s. 683-686; toż: *Vittoria della fede e dell'amore sull'odio*, IGP II, 1, s. 1482-1487.

1980

3. Kongregacja Doktryny Wiary *Deklaracja o eutanazji* (26 VI), NP III, 1, s. 821-826.
4. *Człowiek niepełnosprawny – jednym z nas* (Przesłanie do Kongresu „Nicolo Rezzara”, 12 IX), NP III, 2, s. 319-320; toż: *L'impegno dei cristiani per gli handicappati*, IGP III, 2, s. 601-603.
5. *Byłem upośledzony i przyszlście mi z pomocą* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, Osnabrück, 16 XI), NP III, 2, s. 633-635; toż: *Accettate il dolore con fiducia: per questa via il Signore viene nel mondo*, IGP III, 2, s. 1231-1235.

1981

6. *Dokument Stolicy Apostolskiej na Międzynarodowy Rok Osób Upośledzonych* (4 III), ORpol. 2(1981) nr 3, s. 21-22.
7. *Nasi bracia cierpiący* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 8 III), NP IV, 1, s. 314-316; toż: *I sofferenti, a somiglianza di Cristo partecipano al mistero della redenzione*, IGP IV, 1, s. 647-650.
8. *Bądźcie zawsze przy tym, kto dźwiga krzyż swojego kalectwa* (Przemówienie do Stowarzyszenia Kalek i Niezdolnych do Pracy, 14 III), NP IV, 1, s. 320-321; toż: *Siate sempre vicini a chi porta la croce delle proprie mutilazioni*, IGP IV, 1, s. 661-663.
9. *Prawa i obowiązki ludzi upośledzonych* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 29 III), AP I, s. 355-356; toż: *Garantire e consolidare la pace in Europa nel rispetto dei diritti degli uomini e delle nazioni*, IGP IV, 1, s. 804-806.
10. *Szczególna rola inwalidów w promowaniu wartości ludzkich* (Do uczestników II Światowych Igrzysk Niepełnosprawnych „Roma '81”, 3 IV), NP IV, 1, s. 416-417; toż: *Speciale ruolo degli handicappati nella promozione dei valori umani* IGP IV, 1, s. 873-875.
11. *Ta miłość jest przede wszystkim dla was* (Orędzie do upośledzonych, zgromadzonych w Lourdes, 19 IV), NP IV, 2, s. 468-469; toż: *Con il pensiero e la preghiera sono anch'io tra voi presso la grotta di Lourdes*, IGP IV, 1, s. 980-983.
12. Encyklika [...] *Laborem exercens* o pracy ludzkiej (14 IX), NP IV, 2, s. 69-104 [zwl. p. 22]; toż: Lettera enciclica *Laborem Exercens*, IGP IV, 2, s. 216-266.
13. *Pielgrzymka inwalidów z diecezji Werona w Castel Gandolfo* (Do pielgrzymów niepełnosprawnych, 17 IX), ORpol. 2(1981) nr 9, s. 10; toż: *Incessante impegno della Chiesa a tutela dei diritti degli handicappati*, IGP IV, 2, s. 277-279.
14. *Inwalidzi szwajcarscy na Mszy św. u Papieża* (29 IX), ORpol. 2(1981) nr 9, s. 10; toż: *Celebrazione eucaristica per un gruppo di invalidi svizzeri*, IGP IV, 2, s. 314-315.

1982

15. *Przemieniajcie waszą mękę w akt opiekuńczej miłości* (Przemówienie podczas wizyty w Instytucie Don Guanella dla niepełnosprawnych, Rzym, 28 III), NP V, 1, s. 462-465; toż: *Trasformate la vostra „passione” in un atto di amore redentore*, IGP V, 1, s. 1031-1035.
16. *Upośledzonym ofiarujcie znak komunii* (Przemówienie podczas wizyty w Szpitalu św. Józefa, Edynburg, 1 VI), NP V, 2, s. 2-4; toż: *Nell'assistenza agli handicappati offrite un segno di comunione*, IGP V, 2, s. 2044-2049.

1983

17. *W szpitalu „Villa Albani”* (Do dzieci upośledzonych fizycznie i psychicznie, Anzio, Włochy, 3 IX), NP VI, 2, s. 151-152; toż: *Guardate alla vostra sofferenza alla luce della fede cristiana*, IGP VI, 2, s. 355-357.

18. *Także i wy nas obdarzacie* (Przemówienie do chorych, niepełnosprawnych, starców, Wiedeń, 11 IX), NP VI, 2, s. 205-207; toż: *La croce di chi soffre è parte della Croce di Cristo*, IGP VI, 2, s. 467-471.

1984

19. List apostolski *Salvifici doloris* Ojca Świętego Jana Pawła II *O chrześcijańskim sensie ludzkiego cierpienia* (11 II), NP VII, 1, s. 135-162 [zwł. p. 5-6, 26]; toż: *Epistula apostolica Salvifici doloris*, IGP VII, 1, s. 279-359.

20. *Nowa cywilizacja miłości rodzi się przy okazji opieki nad chorymi* (Do wspólnoty „Arche”, 16 II), NP VII, 1, s. 186-187; toż: *Accanto agli ammalati si costruisce la civiltà dell'amore*, IGP VII, 1, s. 408-410.

21. *Wartość cierpienia w odkrywaniu radości synostwa Bożego* (Przemówienie do delegatów ruchu „Wiara i Światło”, 22 III), NP VII, 1, s. 344-346; toż: *Il valore della sofferenza per riscoprire la gioia dei figli di Dio*, IGP VII, 1, s. 736-739.

22. *„Osoba upośledzona posiada święte i nienaruszalne prawa...”* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Roku Jubileuszowego obchodzonego przez ludzi niepełnosprawnych, 31 III), w: Jan Paweł II, *Ewangelia cierpienia*, Kraków 1997, s. 32-34; toż: *„L'handicappato è un soggetto con diritti sacri e inviolabili”*, IGP VII, 1, s. 884-889.

23. *Godność życia osoby niepełnosprawnej* (Centrum dla ludzi niepełnosprawnych „François Charon”, 10 IX), NP VII, 2, s. 184-188; toż: *La vita della persona handicappata va rispettata fin dal concepimento*, IGP VII, 2, s. 396-403.

24. *Jedynie przyjmując, szanując i popierając dar życia, ludzkość uniknie samozałamy* (Przemówienie podczas spotkania z młodzieżą, ludźmi starszymi i upośledzonymi, Vancouver, 18 IX), NP VII, 2, s. 292-297; toż: *Solo accettando, rispettando e proteggendo il dono della vita l'umanità sfuggirà all'autodistruzione* IGP VII, 2, s. 604-612.

1985

25. *Cierpienie odkupione* (Homilia podczas Mszy św. dla chorych, Banneux, 21 V), NP VIII, 1, s. 830-835; toż: *Gesù Cristo conduce alla beatitudine gli infermi che nella sofferenza cooperano alla Redenzione*, IGP VIII, 1, s. 1606-1614.

26. *W cierpieniu spotykamy się z tajemnicą śmierci i zmartwychwstania Chrystusa* (Przemówienie do chorych, 8 IX), NP VIII, 2, s. 320-323; toż: *Sappiate trasformate tutte le vostre sofferenze in fonte di forza e di fiducia per vivere la fede*, IGP VIII, 2, s. 624-629.

27. *Humanizacja medycyny ponad wszelką sprawą* (Przemówienie do pracowników szpitali katolickich z całego świata, 30 XII), NP VIII, 2, s. 843-846; toż: *L'umanizzazione della medicina al di sopra di ogni interesse*, IGP VIII, 2, s. 1645-1649.

1986

28. *Ofiarujcie wasze cierpienie za pokój na świecie* (Do chorych, 19 IV), NP IX, 1, s. 536-540; toż: „*Offrite la vostra sofferenza per la pace nel mondo in un momento così cruciale*”, IGP IX, 1, s. 1069-1071.

29. *Opatrzność Boża a obecność zła i cierpienia w świecie* (Audiencja generalna, 4 VI), NP IX, 1, s. 869-874; toż: *La Divina Provvidenza e la presenza del male e della sofferenza nel mondo*, IGP IX, 1, s. 1758-1767.

30. *Upadek zbuntowanych aniołów* (Audiencja generalna, 13 VIII), ORpol. 7(1986) nr 8, s. 6-7; toż: *La caduta degli angeli ribelli*, IGP IX, 2, s. 361-370.

1987

31. *Świadectwo błogosławionej Edyty Stein, siostry Teresy Benedykty od Krzyża – męczennicy* (Homilia podczas Mszy św. beatyfikacyjnej, 1 V), ORpol. 8(1987) nr 7, s. 22-23; toż: *Edith Stein: in lei la sintesi drammatica del nostro secolo ma anche la sintesi di una verità piena e al di sopra dell'uomo*, IGP X, 2, s. 1485-1494.

32. *Wobec wyzwania ideologii dialektycznego materializmu* (Przemówienie do Konferencji Episkopatu Polski, 14 VI), ORpol. 8(1987) nr 5 bis, s. 20-21; toż: *Il secolo XX è il tempo di una nuova sfida contenuta nell'ideologia del marxismo dialettico*, IGP X, 2, s. 2236-2241.

1988

33. *Apeluję o międzynarodową solidarność z Mozambikiem* (Homilia podczas Mszy św., Maputo, 18 IX), ORpol. 9(1988) nr 10-11, s. 25-26; toż: *Il Mozambico ha bisogno della solidarietà del mondo. Essa comincia dalla pace ideologica, militare ed economica*, IGP XI, 3, s. 848-849.

1989

34. *List apostołski [...] z okazji pięćdziesiątej rocznicy wybuchu II wojny światowej* (27 VIII), ORpol. 10(1989) nr 8, s. 3-5; toż: *Dalla memoria della guerra sale un'invocazione di pace che si fa insieme preghiera ed impegno concreto*, IGP XII, 2, s. 420-423.

1990

35. *Wieczernik dziejów już nie jest zamknięty* (Homilia podczas Mszy św., Praga, 21 IV), ORpol. 11(1990) nr 5, s. 20-21; toż: *Il cenacolo della storia della Chiesa non è più chiuso*, IGP XIII, 1, s. 960-964.

36. *Spotykamy się dziś na ruinach wieży Babel* (Przemówienie na Hradczanach, 21 IV), ORpol. 11(1990) nr 5, s. 22-24; toż: *Gli eventi di cui siamo testimoni dimostrano che l'Europa unita non è un'utopia del Medio Evo ma un traguardo raggiungibile*, IGP XIII, 1, s. 965-974.

1991

37. Encyklika [...] *Centesimus annus* (1 V), ORpol. 12(1991) nr 4, s. 4-30 [zwl. p. 22-27]; toż: Lettera enciclica *Centesimus Annus*, IGP XIV 1, s. 953-1083.

1992

38. *Ludzie niepełnosprawni w społeczeństwie* (Przemówienie podczas spotkania z uczestnikami międzynarodowej konferencji zorganizowanej przez Papieską Radę ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia, 21 XI), ORpol. 14(1993) nr 2, s. 39-41; toż: *I disabili hanno il diritto di essere accolti nella società*, IGP XV, 2, s. 665-671.

1993

39. *Un costruttivo dialogo tra religione e scienza per far luce sull mistero dell'uomo*, IGP XVI, 1, s. 13-15 [Tajemnica człowieka – istoty cielesno-duchowej, obdarowanej nienaruszalną godnością i transcendentnym przeznaczeniem] (Przemówienie do członków Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego i Światowego Towarzystwa Psychiatrycznego, 4 I).

40. *Orędzie Jana Pawła II do Sekretarza Generalnego ONZ w obronie ludności Bośni i Hercegowiny wystawionej na śmiertelne szaleństwo wojny* (1 III), ORpol. 14(1993) nr 5-6, s. 4-5; toż: „*Avere il coraggio della pace*”, IGP XVI, 1, s. 563-565.

1994

41. *Chrystus wciąż umiera w naszych braciach* (Audeincja generalna, 12 I), ORpol. 15(1994) nr 3, s. 41-43; toż: *La preghiera unita al sacrificio costituisce la forza più potente della storia umana*, IGP XVII, 1, s. 71-79.

42. *Orędzie [...] na III Światowy Dzień Chorego 1885 r.* (21 XI), ORpol. 16(1995) nr 1, s. 10-11; toż: *Dalla testimonianza coraggiosa dei deboli, dei malati e dei sofferenti può scaturire il più alto contributo alla pace nel mondo*, IGP XVII, 2, s. 839-843.

1995

43. Encyklika [...] o wartości i nienaruszalności życia ludzkiego *Evangelium vitae* (25 III), ORpol. 16(1995) nr 4, s. 4-50 [zwl. p. 83]; toż: Lettera Enciclica *Evangelium Vitae*, IGP XVIII, 1, s. 605-840.

44. *Przesłanie [...] z okazji 50. rocznicy zakończenia w Europie drugiej wojny światowej* (8 V), ORpol. 16(1995) nr 7, s. 4-10; toż: *Messaggio in occasione del 50° anniversario della fine in Europa della seconda guerra mondiale*, IGP XVIII, 1, s. 1236-1250.

1996

45. *Słowo do ludzi zranionych przez życie* (Tours, 21 IX), w: *Przemówienia, Homilie Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 1997, s. 519-520; toż: *Nuove forme di solidarietà reale per rispondere al moltiplicarsi degli attentati contro la dignità umana*, IGP XIX, 2, s. 419-423.

46. *Każdy człowiek nosi w sobie obraz i podobieństwo Boże* (Przemówienie do uczestników międzynarodowej konferencji poświęconej umysłowo chorym, 30 XI), ORpol. 18(1997) nr 2, s. 47-48; toż: „*La malattia della mente non crea fossati invalicabili né impedisce rapporti di autentica carità cristiana*”, IGP XIX, 2, s. 790-795.

1997

47. *W służbie braciom najmniejszym* (Przemówienie do uczestników uroczystości wręczenia nagrody Jeanowi Vanierowi, 19 VI), ORpol. 18(1997) nr 10, s. 35-36; toż: *La Comunità dell'Arca, un germe provvidenziale della cultura, della solidarietà e della „civiltà dell'amore”*, IGP XX, 1, s. 1543-1546.

1998

48. *Bóg i cierpienie* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 8 II), ORpol. 19(1998) nr 4, s. 45; toż: „*Ogni uomo, imitando Maria, può diventare, cooperatore della sofferenza di Cristo e della sua redenzione*”, IGP XXI, 1, s. 326-328.

49. Encyklika *Fides et ratio* (14 IX), ORpol. 19(1998) nr 11, s. 4-40 [zwł. p. 23]; toż: *Lettera enciclica Fides et Ratio*, IGP XXI, 2, s. 375-454.

50. *Poszanowanie praw człowieka warunkiem prawdziwego pokoju* (Orędzie [...] na XXXII Światowy Dzień Pokoju, 8 XII), ORpol. 20(1999) nr 1, s. 4-8 [zwł. p. 2, 7]; toż: *Nel rispetto dei diritti umani il segreto della pace vera*, IGP XXI, 2, s. 1214-1227.

1999

51. *Tajemnice cierpienia wyjaśnia tylko Chrystus* (Przesłanie do chorych, 24 I), ORpol. 20(1999) nr 4, s. 25-27; toż: „*America, terra di Cristo e di Maria!, tu hai un ruolo importante nella costruzione del mondo nuovo*”, IGP XXII, 1, s. 240-247.

52. *Kontemplujmy przykład Jezusa – Boskiego Samarytanina* (Orędzie [...] na VIII Światowy Dzień Chorego, 6 VIII), ORpol. 20(1999) nr 9-10, s. 19-23; toż: „*Il Giubileo ci invita a contemplare il Volto di Gesù, divino Samaritano delle anime e dei corpi*”, IGP XXII, 2, s. 120-130.

53. *Przewycięzać osobisty grzech i „struktury grzechu”* (Audiencja generalna, 25 VIII), ORpol. 20(1999) nr 11, s. 34-35; toż: *Combattere il peccato personale e le „strutture di peccato”*, IGP XXII, 2, s. 201-210.

54. *List [...] do osób w podeszłym wieku* (1 X), ORpol. 20(1999) nr 12, s. 4-11 [p.3]; toż: *Lettera agli anziani*, IGP XXII, 2, s. 515-534.

55. *Dziecko niepełnosprawne w rodzinie* (Przemówienie do uczestników kongresu Papieskiej Rady ds. Rodziny, 4 XII), ORpol. 21(2000) nr 3, s. 33-35; toż: *I miracoli di autentica cristiana solidarietà che avvengono in tante famiglie sono la risposta più convincente a quanti considerano i bambini disabili come un peso o addirittura come non degni di vivere*, IGP XXII, 2, s. 1077-1081.

56. *Oreddie [...] na Światowy Dzień Pokoju* (8 XII), ORpol 21(2000) nr 1, s. 4-9 [zwł. p. 3]; toż: „*Pace in terra agli uomini, che Dio ama!*”, IGP XXII, 2, s. 1099-1112.

2000

57. *Nigdy nie ugięli się przed mocą zła* (Homilia podczas Mszy św., 7 V), ORpol. 21(2000) nr 7-8, s. 32-34; toż: *I martiri: lievito della storia del Novecento*, IGP XXIII, 1, s. 772-776.

2001

58. *Światowy Dzień Chorego* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 11 II), ORpol. 22(2001) nr 5, s. 53-54; toż: *All'inizio del terzo millennio si dia nuovo impulso al secolare impegno della Chiesa nel mondo della sanità, autentico laboratorio della civiltà dell'amore*, IGP XXIV, 1, s. 339-341.

2002

59. *Walka z szatanem* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 17 II), ORpol. 23(2002) nr 4, s. 15; toż: *Preghiera, sacramenti, penitenza, Parola di Dio, vigilia, digiuno: strumenti antichi e sempre nuovi per vincere le suggestioni del male*, IGP XXV, 1, s. 244-247.

60. *W leczeniu nie zapominajcie o duchowych potrzebach człowieka* (Przemówienie do lekarzy, 23 III), ORpol. 23(2002) nr 5, s. 41; toż: „*La vostra professione si ispiri sempre ai perenni valori etici, che danno ad essa un solido fondamento*”, IGP XXV, 1, s. 423-425.

61. *Ludzie starsi w życiu społeczeństwa* (List [...] do uczestników II Światowego Zgromadzenia poświęconego problemom starzenia się ludności, 3 IV), ORpol. 23(2002) nr 6, s. 8-9; toż: *La dignità della persona anziana si difende con il principio di solidarietà, con l'interscambio tra le generazioni, con l'aiuto reciproco*, IGP XXV, 1, s. 488-491.

62. *W obronie godności każdego człowieka* (Przemówienie do przedstawicieli ruchu „Wiara i Światło”, 26 IX), ORpol. 23(2002) nr 12, s. 30; toż: *Siamo chiamati a scoprire e rispettare sempre più la dignità dei disabili per accoglierli e integrarli nella vita sociale*, IGP XXV, 2, s. 381-382.

2003

63. *Aby pokonać szatana* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 9 III), ORpol. 24(2003) nr 4, s. 47; toż: *Purificare la coscienza, convertire il cuore alla vera pace*, IGP XXVI, 1, s. 336-338.

64. *Pamięć i tożsamość*, Kraków 2003, s. 22-24.

2004

65. *Towarzyszyć choremu aż do końca* (Przemówienie do uczestników konferencji Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia, 12 XI), ORpol. 26(2005) nr 2, s. 38-40; toż: *Evitare ogni forma di eutanasia*, IGP XXVII, 2, s. 546-549.

66. *Szacunek dla życia najsłabszych* (Przemówienie do przedstawicieli Chrześcijańskiego Ośrodka dla Osób Niepełnosprawnych z Paryża, 13 XI), ORpol. 26(2005) nr 2, s. 40; toż: *Un sussulto di coscienza e di umanità affinché la vita dei più deboli sia tutelata e cessino le azioni tese a eliminare i bambini non ancora nati*, IGP XXVII, 2, s. 551-552.

67. *Jak pomagać ludziom cierpiącym na depresję?* (Przemówienie do uczestników międzynarodowej konferencji Papieskiej Rady ds. Służby Zdrowia, 14 XI), ORpol. 25(2004) nr 3, s. 28-29; toż: *La malattia depressiva può essere una via per scoprire altri aspetti di se stessi e nuove forme d'incontro con Dio*, IGP XXVII, 2, s. 745-747.

2005

68. *Nawet w otchłani cierpienia może zwyciężać miłość* (Przesłanie papieskie z okazji 60. rocznicy wyzwolenia obozu w Oświęcimiu-Brzezince, 15 I), ORpol. 26(2005) nr 3, s. 10-11; toż: „*Davanti alla tragedia della Shoà a nessuno è lecito passare oltre*”, IGP XXVIII, s. 51-54.

69. *W obronie życia i zdrowia każdej osoby ludzkiej* (Przesłanie do członków Papieskiej Akademii „Pro Vita”, 19 II), ORpol. 26(2005) nr 6, s. 34-36; toż: „*La salute, pur non essendo un bene assoluto, esige una precisa responsabilità morale da parte di ciascuno*”, IGP XXVIII, s. 159-163.

BENEDYKT XVI

2005

1. *Otaczajmy troską i miłością umysłowo chorych* (Orędzie [...] na XIV Światowy Dzień Chorego, 8 XII), ORpol. 27(2006) nr 2, s. 8-9; toż: *Accoglienza, condivisione, leggi adeguate, piani sanitari per i disabili mentali*, IB I, s. 963-965.

2. Encyklika [...] *Deus caritas est* (25 XII), ORpol. 27(2006) nr 3, s. 4-21 [zwł. p. 4]; toż: Lettera enciclica [...] *Deus caritas est*, IB I, s. 1050-1125.

2007

3. *Miłość Chrystusa urzeczywistnia się w opiece nad chorymi* (Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Chorych i Służby Zdrowia, 22 III), ORpol. 28(2007) nr 6, s. 32-33; toż: *Attingete dall'Eucaristia, Sacramento della carità, „la forza per soccorrere efficacemente l'uomo e promuoverlo secondo la dignità che gli è propria*, IB III, 1, s. 544-546.

4. Encyklika [...] *Spe salvi* (30 XI), ORpol. 29(2008) nr 1, s. 4-24 [zwł. p. 37]; toż: Lettera Enciclica [...] *Spe salvi*, IB III, 2, s. 662-746.

2009

5. *Życie ma wielką wartość, nawet kiedy jego piękno przysłania tajemnica cierpienia* (Orędzie na XVII Światowy Dzień Chorego, 2 II), ORpol. 30(2009) nr 3, s. 7-8; toż: „*La vita umana è bella anche se avvolta dal mistero della sofferenza*”, IB V, 1, s. 184-187.

6. *Życia ludzkiego należy strzec i otaczać je troską* (Przemówienie do chorych i ich opiekunów, 11 II), ORpol. 30(2009) nr 4, s. 21-22; toż: *La vita umana va sempre custodita e curata*, IB V, 1, s. 230-233.

2010

7. *Krzyż daje światu nieskończoną nadzieję* (Homilia podczas Mszy św., Nikozja, 5 VI), ORpol. 31(2010) nr 8-9, s. 14-16; toż: *Un mondo senza croce è un mondo senza speranza*, IB VI, 1, s. 858-862.

2011

8. *Ewangelia jest największą siłą przemiany świata* (Przemówienie do przedstawicieli świata kultury, sztuki i gospodarki, 8 V), ORpol. 32(2011) nr 7, s. 44-46; toż: *Per trasformare il mondo*, IB VII, 1, s. 617-621.

2012

9. *Aby odnaleźć to, co dla wiary najistotniejsze* (Przemówienie podczas uroczystości podpisania adhortacji apostołskiej „*Ecclesia in Medio Oriente*” w Harrisie, 14 IX), ORpol. 33(2012) nr 9-10, s. 8-10; toż: *Per ritrovare l'essenziale della fede*, IB VIII, 2, s. 189-193.

FRANCISZEK

2013

1. *Orędzie na XXI Światowy Dzień Chorego* (2 I), ORpol. 34(2013) nr 2, s. 6-7.
2. Adhortacja [...] *Evangelii gaudium* (Rzym, 24 XI 2013), p. 223.

2014

3. *Najcięższą chorobą, na jaką są narażone osoby starsze, jest opuszczenie* (Przesłanie z okazji 20-lecia Papieskiej Akademii „Pro Vita”, 19 II), ORpol. 35(2014) nr 2, s. 20-21.
4. *Nawet w cierpieniu nikt nie jest nigdy sam* (Audiencja dla uczestników sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia i Chorych, 24 III), ORpol. 35(2014) nr 3-4, s. 36.
5. *Wojna jest szaleństwem* (Homilia podczas Mszy św., Fogliano Redipuglia, 13 IX), ORpol. 35(2014) nr 10, s. 26-28.
6. *Przestrzenie godności i wolności* (Przemówienie podczas spotkania z uczestnikami konferencji Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia i Chorych, 23 XI), ORpol. 35(2014) nr 1, s. 30-31.

2015

7. Bulla [...] *Misericordiae vultus* ogłaszająca Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia, 11 IV), ORpol. 36(2015) nr 5, s. 4-15.